

Sirolli (soroll)
Solispassa (salpàs)
Somera (burra)
Sopero* (pitet gran)
Sorgir (sargir)
Sotjar (vigilar, mirar fixament)
Sumés* (només)

T

Tafarra (rabasta)
Taleia (dèria)
Tavà (tàvec)
Teleós (d'idees fixes)
Teranyanes (teranyines)
Tercejar () cavar per 3ª vegada.
Test (torreta)
Tinya (arna)
Titot (gall d'indi)
Tocacampanes (pregadéu)
Todó (tudó)
fer lo Toi-toi (fer el beneit)
Tomata (tomàquet)
Tomballó (tombarella)
Topí (tupí)
Torcar (netejar fregant)
Totxo (pal)
Trafollera* (enredatroques)
Traste (trasto)
Travessanya (travessany)
Tripons (testicles)
Triscar (trescar)
qui té Troncs fa ascles () locució.

V

Vaca (vinyala) cargol.
Valons () pantalons curts d'home, antics.
Vela (ciri, espelma) Cast.
Verós/a (verdós/a)
Vesta (fantasma)
Vetlar (vetllar)
Volvegó (borrissol)
Volta més que una baralluga* () locució.
Volta més que la campana del mal temps* () locució.
Volta més que la Divina Pastora* () locució.
Volta més que el gos del Txitxo* () locució.
Volta més que el gos del Retxut* () locució.
Vore (veure)

X

Xafar (aixafar) cast.
Xampullejar (xipollejar)
Xerop (xarop)
Xet () animal petit.
Xic/a (noi/a)
Xirimó* () formiga petita.
Xixella (colom)
Xixí (cuc de l'oliva)
Xicolate cuit* (xocolata desfeta)
Xoll (bassal)
Xollar (pelar, esquilar)
Xop (pollancre)
Xorovia (xirivia)
Xurrac (xerrac)
Xuta () espècie de mussol petit.

Gener de 1986

SALVAR EL PAISATGE

Catalunya, arribada l'hora de recobrar les seves institucions d'autogovern, té moltes tasques a fer que esperen la urgència pròpia de tants anys d'abandó. I una d'aquestes tasques, creiem i ho hem dit sempre, és la defensa a ultrança del paisatge. El nostre és un país petit, i el cabal de les seves belleses naturals s'ha anat malversant, fins al punt que aquesta malversació, que en alguns àmbits és ja irrecuperable, no es pot perllongar més. Com a excursionistes, sempre hem estat uns enamorats de la natura i hem lluitat per defensar-la, i bé, si fins ara aquesta lluita no ha pogut aturar la progressiva degradació del medi natural, si almenys que ha servit per a crear una consciència col·lectiva de reacció davant el fenomen.

Tothom coneix els enemics del medi natural: aprofitaments hidroelèctrics i miners; explota-

cions forestals i incendis; urbanitzacions i xarxes de pistes; instal·lacions turístiques i altres. Però tampoc no és possible prescindir-ne, de manera que a la fi es tracta d'establir una mena de «modus vivendi» entre aquestes activitats, a fi que per una part es puguin realitzar, però amb la contrapartida d'un total respecte al paisatge. Ens ve a l'esment ara un fet esdevingut a Anglaterra, concretament a la localitat de Stradford on Avon. Aquesta petita ciutat, no més gran que Vic, Olot o Tortosa, és molt visitada pel turisme ja que hi va néixer Shakespeare; una cadena d'hotels d'àmbit mundial volgué bastir-hi un gran complex hotelier, projecte que veié l'oposició del consell municipal, per considerar que atemptava contra el paisatge. Doncs bé, la poderosa multinacional va aconseguir l'hotel... a condició de fer-lo d'una sola planta i amagat darrere d'una espessa massa d'arbreda, per a no interfe-

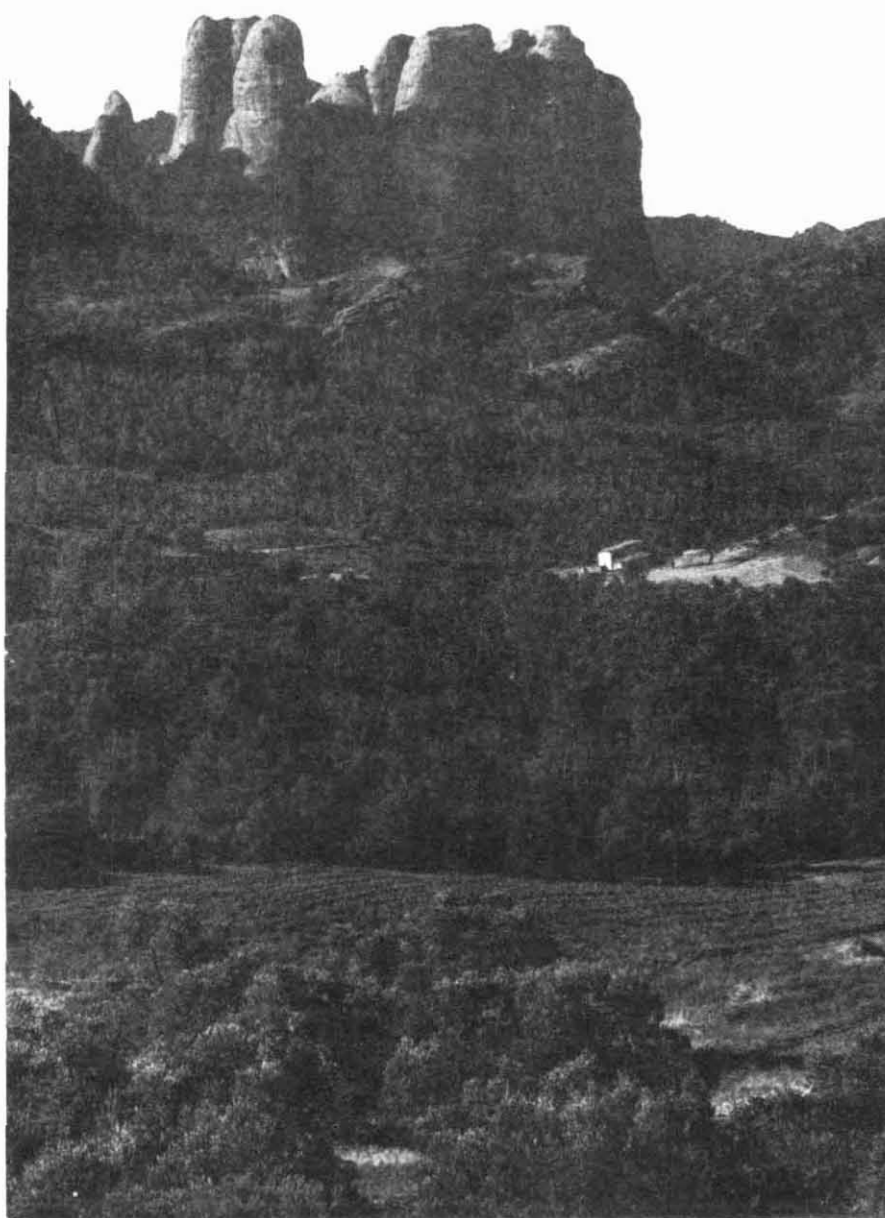

foto: H. Carrete

Als Ports d'Orta, aquest racó de la Terra Alta ens mostra el bell racó de les Roques d'en Benet, admirable mostra d'equilibri del conjunt conreu-bosc-roca. El mas d'en Burot testimonia el pas de diverses generacions dedicades a mantenir aquest equilibri i que encara perdura. Fins quan?

rir gens ni mica amb el paisatge dels voltants! Aquest exemple ens fa mirar amb tristor tantes rescloses als estanys pirinencs, tants edificis d'apartaments a la Val d'Aran, tantes hectàrees de bosc convertides en urbanitzacions, i tants altres estralls que ha sofert el nostre territori. Aquest exemple, també, ens demostra que sempre és possible trobar una solució que permeti l'acord entre els interessos econòmics i la necessitat de conservar el paisatge, amb un mínim de sacrificis per ambdues parts.

Catalunya, repetim, és petita. No té ja espais verges, i bona part del seu territori és fortament afectat per la influència urbana, suburbana, industrial o turística. Indrets naturals importants (regió volcànica d'Olot, aiguamolls del Golf de Roses i Delta de l'Ebre) han sofert o són en perill de sofrir greus atemptats, i seria molt llarga la llista de les contrades que resten sota una seriosa amenaça. Però Catalunya compta encara amb molts llocs on la natura ha estat poc degradada i aquests llocs demanen una protec-

ció imminent i àmplia. No cal parlar del Pirineu, la més important de les nostres zones de muntanya, puix és del domini públic la imperiosa necessitat de conservar-lo, i realitzacions com la carretera del santuari de Núria o els molts projectes de noves estacions d'esports d'hivern exigeixen un seriós replantejament per no trobar-nos altra volta amb la trista política dels fets consumats. No és que no hi hagi d'haver carreteres ni estacions d'hivern; el que cal, és que si hi són, no sigui en detriment del medi natural.

El Pre-Pirineu, juntament amb la Serralada Transversal, és l'altra gran zona muntanyosa de Catalunya, i cal conservar-la també a qualsevol preu. Amb la seva riquesa paisatgística, donada per la varietat de formacions geològiques i de vegetació, compta amb indrets excepcionals: pensem sobretot en la meravellosa serra de Catllaràs, i també en els Rasos de Tubau, les serres de Milany i Puigsacalm, el Collsacabra, el Pedraforca, el Cadí, el Moixeró... i en fi, gairebé la totalitat dels relleus que s'hi inclouen, i que, sense arribar potser a l'exuberant bellesa dels primerament anomenats, són mereixedors d'ésser conservats i protegits de qualsevol atac o degradació.

El mateix es pot dir d'altres zones, més limitades per la seva extensió però no pas per llur interès i bellesa: El Montseny, l'alta Garrotxa, Sant Llorenç del Munt, Montserrat i els per molts anys, poc trepitjats Ports de Tortosa, Orta de Sant Joan, Arnes i Beseit. Aquest conjunt orogràfic, d'intrincada geografia, està vist que serà el futur racó natural de menys degradació del país, si les pistes i la deforestació abusiva no el degraden.

I no vol dir això que la resta del territori no hagi de gaudir de la protecció adient; creiem que aquesta protecció ha d'emparar tot el país, però potser caldria establir dos nivells pel que fa a la seva intensitat: en el nivell que podríem dir-ne «especial» aquesta protecció hauria d'ésser equivalent a la que s'estableix per als Parcs Nacionals, i hauria d'acollir els paratges naturals de més bellesa o més importants. I el segon nivell, si bé permetent activitats industrials, urbanes o turístiques, ho hauria de fer mantenint intactes els valors naturals. El cas de Stradford on Avon, és una bona mostra, del que pensem podria ésser aquest segon nivell de protecció, extensiu a tot el territori català no emparat per la normativa de Parc Nacional.

Que tot això és ara per ara una utopia? Potser sí. Però si volem evitar que el nostre país, a poc a poc es faci inhabitable, cal que tot sigui, i ben aviat, un fet. I si aquesta és una preocupació constant dels homes que han de tenir a les mans el govern de la Generalitat, tenim esperança en l'esdevenidor.

Manuel CORTÉS

EL DÉCIMO DÍA

Una penosa tarea se impuso a todo hombre y un pesado yugo oprime a los hijos de Adán desde el día en que se salen del seno de su madre hasta el día en que se vuelven a la tierra, madre de todos.

(Libro del Eclesiástico).

Era el tiempo en que los días eran pálidos y tristes, el aire respiraba el aliento del cáncer y la tierra gritaba ante el dolor que estremecía sus entrañas. Las gentes tenían la mirada baja y hablaban en silencio. Las mujeres no querían parir hijos porque éstos tenían cuerpos extraños, por el contrario los animales eran hermosos; seducidos por tanta belleza, las mujeres amamantarón las crías y por primera vez en el Universo, el animal se convirtió en hijo del

hombre. Y con el paso del tiempo el animal aprendió a caminar junto al hombre y a ser sumiso cuando debía ser inmolado por éste. Era el tiempo en que el sol dibujaba su sonrisa en el espejo de la tristeza, exigiendo el sacrificio de las vírgenes para aplacar la sed de la sequía. Temeroso el hombre escondía la cabeza en su vientre implorando misericordia y confesando públicamente todas sus faltas. Y el llanto era continuo y amarga la vida y por cada jornada era mayor el reino del miedo. Nadie osaba preguntar por qué vivían con miedo, nadie recordaba el instante en que empezó a latir el tiempo y una extraña luz les calentó los huesos para dejarlos después en la soledad de las tinieblas y con la huella del pánico grabada en la frente para evitar toda voz de consuelo o rebeldía. Era el tiempo en que el silencio era la palabra y un mismo dios el de todos. Era el tiempo de la no voluntad. ERA